

ik hier meer aan de zijde van de auteur dan aan die van haar opponenten. Juist om dit goed te kunnen vaststellen zou echter meer diepgang wenselijk zijn geweest. Deze opmerkingen zijn intussen volstrekt opbouwend bedoeld. Zij laten zien dat hier een zeer waardevolle, tot nader onderzoek en denken aanzettende publicatie voor ons ligt.

F.R.J. Knetsch

P.A.M. Geurts, A.E.M. Jansen, C.J.A. Peters en Jan Roes, red., *J.A. Alberdingk Thijm. Erflater van de negentiende eeuw*. Uitgegeven door Arbor te Baarn en door het Katholiek Documentatiecentrum te Nijmegen als deel 24 van de reeks *Bronnen en Studies*. 238 blz. Ill. f 39,50.

Er blijkt een goede markt aanwezig voor studies over de negentiende eeuw. De erfenis is geenszins uitgeput. Nog steeds dient zich nieuw materiaal aan. Voor ons ligt een grensverleggend boek. Wij kennen Alberdingk Thijm als voorman van de katholieke minoriteit. In deze nieuwe publicatie over hem kon gebruik gemaakt worden van zijn archief en daarmee worden andere accenten gelegd. Het gaat niet meer allereerst om emancipatie. Merkwaardig, dezelfde tendens doet zich voor in de beschrijving van toonaangevende protestanten. Afscheiding (1934), Doleantie (1886) en Vereniging (1892) waren niet primair gericht op emancipatie. Zo hoort Thijm eveneens thuis in de geschiedenis van kerk en vroomheid. Hij was christen-kunstenaar en -literator. De bron van zijn cultuurvisie was spiritualiteit. Boeiend zijn in dit verband de pagina's over Thijm als meester der compositie. Hij aarzelde niet van 'wandalisme' te spreken als hij breuken zag. De hoogste vorm van artistiekeit vond Thijm daar waar werkelijk gecreëerd wordt, met name in architectuur en muziek. Hij beïnvloedde P. Cuypers en W.J.F. Nuyens. Indertijd werden zijn elitaire denkbeelden slechts door weinigen begrepen, maar na een eeuw ontdekken wij hun brede doorwerking.

De auteurs van de bundel hadden geïntroduceerd moeten worden. Zij schrijven goed, met grote kennis van zaken. Treffend is vooral het van de hand van Bernadette C.M. van Hellenberg Hubar afkomstige hoofdstuk over Thijm en de romantiek.

Het boek is geen alomvattende biografie. Thijm heeft met andere erflaters gemeen dat het, althans tot dusver, bij detailstudies gebleven is. Dat is onbevredigend, juist bij deze mens met zijn totaliteits-idealen. Zal completering een pium votum blijven? Waarschijnlijk wel, al zijn de uitgebreide bibliografie en het nauwkeurige